

વાલી સહયોગી જાતે શીખવા તરફ પ્રથમ ડગ... આટલું કરીએ

વાલી મિત્રો, નમસ્કાર.

શાળામાં વેકેશન પડતાં જ આપના મનમાં આપના બાળકો હવે શું કરશે, તેમનામાં રહેલી ઉર્જાનો સકારાત્મક ઉપયોગ કેવી રીતે કરાવીએ? એવા અનેક પ્રશ્નો ઊભા થતાં હશે. પણ ખરેખર બાળકો તોફાન નથી કરતાં હોતા તેની પાસે રહેલી ઉર્જાને દેખાડતા હોય છે. બાળકોની સર્જનવૃત્તિને આપણે ક્યારેક તોફાન સમજવાની ભૂલ કરતાં હોઈએ છીએ. આપું ન થાય તે માટે આ વેકેશન દરમિયાન ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા બાળકોને ધ્યાને લઈ તેનામાં રહેલી દક્ષતા, ક્ષમતા અને તેની રૂચી મુજબની પ્રવૃત્તિઓ-પ્રોજેક્ટ્સ કરાવવાનું આયોજન કરેલ છે. હાલમાં શાળામાં પણ આપના બાળકોને દરેક ધોરણમાં પ્રવૃત્તિ દ્વારા જ શીખવવાનો અભિગમ અમલીકૃત હોય તેમને આપું કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં પડે તેની ખાતરી છે. ધોરણ 1 થી 10 સુધીના બાળકોને ધ્યાને લઈ તેના માટે વેકેશનમાં ઘરે બેઠા વાલીના સહયોગથી દરરોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ-પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તે અભિગમને ધ્યાને લઈ આપું કરી રહ્યા છીએ. આ પ્રવૃત્તિઓના નિર્માણ સમયે નીચેના હેતુઓને ધ્યાને લેવાયા છે:

- બાળક દરરોજ કોઈ એક સેવા કાર્યમાં જોડાય તેની ખાતરી કરો. (દા.ત. પક્ષીઓને ચણ કે પાણી મૂકવું, ગાયને ચારો નાખવો, વડીલોની સેવા કરવી વગેરે વગેરે)
- દરેક પ્રવૃત્તિ માટે બાળકોની વ્યક્તિગત ધ્યાને લેવાઈ છે.
- પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગમાં લેવાની તમામ સાધન સામગ્રી સ્થાનિક હોય તેવી, બિન ખર્ચાળ અને દરેક ગામમાં સહેલાઈથી મળી રહે તેને ધ્યાને લેવાઈ છે.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ બાળકોના અનુભવ જગતને પ્રાધાન્ય આપતી અને તેના રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતી હોય તેવી પસંદ કરાઈ છે.
- દરેક પ્રવૃત્તિ સરળ, આનંદદાયી અને કઈક શીખવનાર બની રહેતી હોવાથી તે કરવા માટે બાળકનો ઉત્સાહ વધે તેનો ખ્યાલ રખાયો છે.
- આ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે બાળકો ઘરના સભ્યો સાથે ખુલા મને વાતચીત કરશે, ગામના લોકોને મળશે, પડોશના સભ્યો સાથે બેસી વાતો કરશે અને તે માટે તેમને સ્વતંત્રતા મળી રહે તેવું વિચારેલ છે.
- અહીં અપાયેલ પ્રવૃત્તિઓ સીધેસીધું શિક્ષણ આપતી નથી પરંતુ પર્યાવરણીય અને અનુભવજન્ય શિક્ષણ પૂરું પાડે તેવા પ્રકારની પસંદ કરવામાં આવેલ છે. જે બાળકોને આગળના ધોરણમાં મદદરૂપ થશે.
- શાલેય શિક્ષણ માટે વર્ગમાં લીધેલા અનુભવોને ધ્યાને રાખી પ્રવૃત્તિની રચના કરેલ હોય બાળકોને પ્રવૃત્તિ કરવામાં કોઈ સમસ્યા ઊભી ન થાય તેને ધ્યાને લેવું.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ ભાષા, ગણિત, પર્યાવરણ, સામાજિક વિજ્ઞાન, વિજ્ઞાન સાથે સંકળાયેલ હોવાથી બાળકોને પ્રવૃત્તિ સાથે પોતાના વિષેનું પરોક્ષ રીતે જ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત થાય તેવું વિચારેલ છે.
- વેકેશન હોવાથી શિક્ષકને પણ કોઈ ખતેલ ન પહોંચે અને વાલી સહયોગથી આ પ્રવૃત્તિઓ થઈ શકે તે માટે વ્યક્તિગત રીતે આ પ્રવૃત્તિ મોડ્યુલ નિર્માણ કરેલ છે.
- શીખવાની પહેલી શરત પ્રયોગાત્મક હોય છે તે સિદ્ધાંતને ધ્યાને લઈ આ પ્રવૃત્તિલક્ષી પ્રોજેક્ટના અભિગમનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે.
- વેકેશનના સમયની કુરસદમાં બાળકોનું શીખવાનું ચાલુ રહે રજા દરમિયાન શીખવાનો મહાવરો અટકી ન જાય તેને પણ ધ્યાને લેવાયું છે.

(પાછળ જુઓ)

- પ્રવૃત્તિની રચના સમયે વર્ગ અધ્યાપનની બાબતોને પણ ધ્યાને લીધેલ હોવાથી બાળકોને પોતાના અનુભવો અને વર્ગ વ્યવહારને પણ ચાદ કરવો પડશે જેથી બાળકોની સિદ્ધિનું સ્તર પણ આપોઆપ વાલીઓ જાણી શકશે.
- બાળકોના સમગ્રતયા વિકાસ માટે પંચકોશને ધ્યાને લઈ નિર્માણ થયેલી જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓના પ્રકારોમાં શારીરિક, પ્રાણિક, માનસિક, બૌદ્ધિક અને ચૈતસિક વિકાસને ધ્યાને લેવામાં આવેલ છે.
- બાળકોને આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, ચર્ચા, પરામર્શ, રમતગમત, કલ્પના, મુલાકાત, ઇન્ટરવ્યૂ, અવલોકન અને શોધખોળ કરવાની તકો ઊભી થાય તેવું વિચારેલ છે.
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અનુસાર શિખવાની પંચપદી મુજબ બાળકોને જાતે શીખવા માટે અભ્યાસ અને પ્રયોગની તકો મળે તેવું આયોજન કરેલ છે.
- NEP-2020 અનુસાર વેકેશનમાં ઘરે બેઠા આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાની હોવાથી શિક્ષકની જવાબદારી ઓછી થાય તેવું આયોજન વિચારેલ છે. જેથી બાળકો આ પ્રવૃત્તિઓ કરે અને જાતે કરે તેવા સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરેલ છે.
- આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવાથી બાળકોમાં સ્થાનિક સ્ત્રોત સંદર્ભ, વ્યક્તિ વિશેષ, ગાણિતિક કૌશલ્યો, ભાષા જ્ઞાન અને જીવન કૌશલ્યોનો પણ વિકાસ થાય તેવું આયોજન કરેલ છે.
- આવતીકાલના નાગરિક તરીકે જવાબદારીનું ભાન થાય, પર્યાવરણ, વિજ્ઞાનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનો ખ્યાલ મળે, સ્વચ્છતા-આરોગ્ય જળવાઈ રહે, સરકારી યોજનાઓ, બેન્કની સહાય, હક અને ફરજ માટેની બાબતોને પ્રવૃત્તિ માધ્યમે મૂકીને એક નવા અભિગમનું સ્થાપન થાય તેવા પ્રયાસો કરાયેલ છે.

ટૂંકમાં વેકેશનમાં ગૃહ અભ્યાસ સાથે બાળકોને દૈનિક નવીનતમ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટેની તક મળી રહે તે માટેના ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા આ ગમ્મત સાથે જ્ઞાનના પ્રકલ્પને અજમાયશી પ્રકલ્પ તરીકે મૂકીને આપણે જાતે શીખવાની બાબત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા તરફ પ્રથમ ડગ માંડીએ છીએ. આપના બાળકને આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિ પત્રકમાં જે **QRકોડ** આપવામાં આવેલ છે તેને સ્કેન કરી આ પ્રવૃત્તિઓ કરતા સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોનું માર્ગદર્શન અને સાથે નવી નવી વાર્તાઓ, ગીતો અને અન્ય સર્જનાત્મક માહિતી જોવાનું ચૂકશો નહિ. આપના તરફથી બાળકોની પ્રવૃત્તિના અનુભવોને ધ્યાને લઈ સૂચના કે પ્રતિભાવો પ્રાપ્ત થાય તે અપેક્ષિત રહેશે. આપના બાળકોની પ્રવૃત્તિનાં ફોટોગ્રાફ્સ કે નાના વિડીયો **વોટ્સએપ નંબર 7575962929** પર મોકલવા વિનંતી. તો આવો, બાળકોને જાતે શીખવા દેવા માટે સહાયક અને સહયોગી વાતાવરણ નિર્માણ કરી શિક્ષણ ગુણવત્તા તરફના એક અભિનવ પ્રયોગના અમલીકરણ માટે સાહિયારો પ્રયાસ કરીએ.

કુલસચિવ,
ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી,
ગાંધીનગર

આટલું કરીએ (ધોરણ-૯)

- નમસ્કાર વાલી મિત્રો. વેકેશન દરમિયાન આપના સંતાન દ્વારા ઘરે બેઠા રોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તેની સંભવિત યાદી આપવામાં આવેલ છે. જેમાંથી આપ શક્ય હોય તેટલી પ્રવૃત્તિઓ અથવા તેનાં જેવી પ્રવૃત્તિઓ આપના બાળક પાસે કરાવી શકો છો.
- આપેલ QR કોડને સ્કેન કરી સમયાંતરે આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાનું માર્ગદર્શન અને નવી વાર્તા, ગીત અને અન્ય પ્રવૃત્તિની માહિતી મેળવવાનું ચૂકશો નહિ. આપના સંતાનની પ્રવૃત્તિઓનાં ફોટોગ્રાફ્સ અને વિડીયો 7575962929 મોકલવા વિનંતી.

1. મોબાઈલ કે પુસ્તકનો ઉપયોગ કરી કોઈ એક ભારતીય ગણિતશાસ્ત્રીની વિગતો વાંચી મહત્વની માહિતી બે પેજમાં તૈયાર કરો અને મિત્રો સાથે તેની ચર્ચા કરો.
2. વર્તમાનપત્રોમાંથી દેશની આર્થિક સ્થિતિ અંગેની GDPની વિગતો મેળવી તેની ચર્ચા કરો. (GDP વિશે જાણકારી ધરાવતી વ્યક્તિની મુલાકાત લઈ આ બાબતે વધુ જાણકારી મેળવો)
3. ગુજરાતી વિષયના કોઈ એક ગદ્યસાહિત્યકારને વાંચી તેમના સાહિત્યની સમીક્ષા એક પેજમાં તૈયાર કરો.
4. બટાકા પોંઆ અથવા તેનાં જેવી કોઈ એક વાનગીનો નાસ્તો જાતે તૈયાર કરો. ઘરના સૌ સભ્યો સાથે મળીને આ નાસ્તો કરો.
5. ૧૦ લીટીમાં મનપસંદ વાર્તા નિર્માણ કરો. આ વાર્તાના ક્રમિક વિકાસ મુજબ વાર્તાચિત્ર દોરો. તેમાં મનપસંદ રંગ પૂરો
6. કોઈ એક ખેડૂતની મુલાકાત લઈ તેઓ વર્ષ દરમિયાન ખેતરમાં ક્યાં-ક્યાં પાકનું વાવેતર કરે છે તેની જાણકારી મેળવો. નફા/નુકશાનની વિગતો પણ મેળવો.
7. ટી.વી. ઉપર આવતાં સમાચાર ૧૫ મિનિટ સાંભળો. ત્યારબાદ સાંભળેલ સમાચાર વિશે ઘરના વડીલો સાથે ચર્ચા કરો.
8. ઘરના વડીલો સાથે વાતો કરી તેઓના જમાનાના શિક્ષણ, સામાજિક વ્યવસ્થાઓ, સંસ્કૃતિ, ધર્મ વગેરે જેવી બાબતો જાણો અને તેને વર્તમાન સાથે સરખાવો.
9. ઘરમાં પ્લાસ્ટિકનો ઓછામાં ઓછો ઉપયોગ થાય તેવું આયોજન હાથ ધરો.
10. ઉનાળામાં બજારમાં વધુ પ્રમાણમાં વેચાતાં ફળો વિશે જાણકારી મેળવો. તે ખાવાના ફાયદા જાણો. મિત્રો અને ઘરના વડીલો સાથે ચર્ચા કરો.
11. ઇન્ટરનેટની મદદથી બોડીમાસ ઇન્ડેક્સ (BMI) શું છે અને કેવી રીતે ગણાય તે જાણો. તેનાં આધારે પોતાનો BMI ગણો. BMI પ્રમાણે તમારું હેલ્થ-વજન બરાબર છે કે કેમ તે જાણો. જો યોગ્ય ન હોય તો તમારે ખાવામાં શી કાળજી રાખવી તે નક્કી કરો.
12. નિયમિત ૨૦ મિનિટ કસરત કરો અને તેનાં ફાયદા જાણો.
13. ઘરની નજીક યોગ્ય જગ્યાએ છોડ કે વૃક્ષનું વાવેતર કરો. તેની સંભાળ રાખો.

(પાછળ જુઓ)

14. કોઈપણ એક મનપસંદ વાર્તા વાંચો અને તમારા મિત્રને કહો.
15. ઘરના તમામ સભ્યો માટે લીંબુનો શરબત બનાવો. (ફૂદીનો મળે તો વાટીને અંદર નાખો)
16. નજીકની બેંકની મુલાકાત લઈ સરકારી યોજનાઓ બાબતે જાણકારી મેળવો.
17. નજીકની બેંકની મુલાકાત લઈ મકાન અને વાહન માટે મળતી લોનની પ્રક્રિયા વિશે જાણો. લોનની પ્રક્રિયા અંગેની આ વાત તમારા ગામના ઓછામાં ઓછા પાંચ વ્યક્તિને કહો.
18. ગામમાં ગંદકી થતી હોય તેવી જગ્યાઓની રૂબરૂ મુલાકાત લઈ ગંદકી કેમ થાય છે તેના કારણો જાણો. ગંદકી દૂર કરવા ગામની પંચાયત કે જવાબદાર વ્યક્તિ સાથે વાતચીત કરો.
19. તમારા ગામમાં રહેતી હોય તેવી સૌથી ભણેલી વ્યક્તિની મુલાકાત લઈ તેમને આટલું શિક્ષણ મેળવવા કેવા કેવા પ્રયત્નો કર્યા તેની જાણકારી મેળવો.
20. તમારા ગામના બાળકો સાધનવાળી અને સાધનવગરની કઈ કઈ દેશી રમતો રમે છે તેની જાણકારી મેળવો. તમે પણ તેની સાથે મનપસંદ દેશી રમત રમો.
21. પશુપાલનના વ્યવસાય સાથે જોડાયેલી કોઈપણ ત્રણ વ્યક્તિઓની મુલાકાત લઈ તેઓ આ વ્યવસાય કેટલા સમયથી કરે છે? કેટલો ખર્ચ થાય છે? તેમને શું ફાયદો થયો છે? અન્ય વ્યક્તિઓને શું ફાયદો થયો છે? વગેરે બાબતોની જાણકારી મેળવી ચર્ચા કરો.
22. તમારા કપડાં જાતે ધોવાની પ્રવૃત્તિ કરો. કપડાં ધોતી વખતે કઈ કઈ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરી શકાય તે અંગે જાણકારી તમારા વડીલો પાસેથી મેળવો.
23. તમારા ગામની સૌથી જૂની સંસ્થા/મંદિર/મકાન વિશે જાણકારી મેળવો.
24. એક મહિનાની તમારા ઘરની કુલ આવક કેટલી છે? તેમાંથી ખર્ચ કેટલો થાય છે? બચત કેટલી થાય છે? બચતની રકમનું શું કરવામાં આવે છે? તેની જાણકારી ઘરના વડીલો પાસેથી મેળવો.
25. પહેલાંના સમયમાં ખાનપાન, પહેરવેશ અને રોજિંદી ક્રિયાઓ કેવો હતાં. તેની જાણકારી તમારા ઘરના વડીલો પાસેથી મેળવો. અત્યારે કેમ બદલાવ આવ્યો છે? તેની ચર્ચા કરો.
26. પેન્સિલથી તમારા ઘરનું ચિત્ર કાગળ ઉપર તૈયાર કરો. હવે આ ઘરને નવી ડિઝાઈન મુજબ તૈયાર કરવું હોય તો તમે કેવું ઘર બનાવશો? તે પેન્સિલની મદદથી બીજા કાગળ ઉપર તૈયાર કરો. બંને ઘરમાં મનપસંદ રંગ પૂરો.
27. સ્વચ્છ પીવાના પાણીના સ્ત્રોત ગામમાં ક્યાં ક્યાં ઉપલબ્ધ છે તેની જાણકારી ગામમાં ફરીને મેળવો.
28. તમારા ગામમાં કઈ કઈ વસ્તુઓનું ઉત્પાદન થાય છે તેની જાણકારી વડીલો પાસેથી ચર્ચા કરી મેળવો.
29. સરકારી સહાયનું ફોર્મ ભરવા માટે તમારા ગામની જરૂરિયાતવાળી કોઈ વ્યક્તિને મદદરૂપ બનો.
30. વેકેશનમાં તમે શું શું કર્યું? તેના વિશેની વિગતો લખો. મિત્રો અને વડીલો સાથે તેની ચર્ચા કરો.